

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“
по специалност 2.1. Филология, научна специалност „Български език (диалектология)“
съгласно обявата в ДВ № 7/20.01.2017 г., с. 152-153
с кандидат Илияна Генчева Гаравалова, гл. ас. д-р в ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“

Изготвила становището: д-р Красимира Славчева Алексова, професор в Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

1. Обща характеристика на представените материали

Гл. ас. д-р Илияна Генчева Гаравалова участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ със следните публикации: 2 авторски монографии, от които едната е докторската ѝ дисертация (*Школата на натуралната морфология и българската морфологическа система*, 2003 г.), а втората е от 2014 г. (*Членуването на съществителните имена в българските говори*); авторските си части от следната колективна монография: *Еркеч – паметта на езика. Традиции и устойчиви тенденции в един архаичен български говор – говора на с. Еркеч (днес Козичино), Поморийско* (2012 г.), две колективни работи към *Европейския лингвистичен атлас*; 8 статии по темата на дисертационния труд (статии от № 1 до № 7 вкл. + статия № 9), 1 статия в съавторство с Л. Антонова-Василава (№ 45), както и 36 авторски научни статии (№ 8 и от № 10 до № 44 вкл., публикувани между 2005 г. и 2016 г.), 3 научнопопулярни публикации и 1 рецензия. Към материалите по конкурса принадлежи и списък от 12 научни проекта към Института за български език, Института по математика и информатика на БАН и СУ „Св. Кл. Охридски“, в които Илияна Гаравалова е била участник. Познавам отблизо работата на кандидатката само в част от проектите (най-вече в проекта към СУ, в който Гаравалова работи отлично), но от публикациите, свързани с някои от проектите, личи, че е изпълнила задачите си в тях.

Представените материали по конкурса доказват, че кандидатката отговаря на изискванията за придобиване на академичната длъжност „доцент“, съдържащи се в чл. 3, ал. (4), т. 3 на Глава втора от Правилника на ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности: притежава образователната и научна степен „доктор“, има над 13 г. трудов стаж в Института по български език, заема академичната длъжност „главен асистент“ от 2008 г., т.е. около 8 години, публикувала е една индивидуална монография и е участвала в една в съавторство, както и 37 научни статии извън докторската дисертация (при изискващи се 30), от които 6 на чужд език; участвала е в 12 научни проекта (при изискващи се 3), взела е участие в над 10 научни форума, има 43 цитирания в чужди трудове, което надхвърля изискванията на Правилника.

2. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Наукометричните данни от предходната част са доказателства, подкрепящи заключението ми за значителния обем и за значимостта на научната продукция на гл.ас. д-р Илияна Гаравалова, която е в областта на диалектологията с превес на работите в сферата на морфологията, без да изключвам някои лексиколожки изследвания и работи по съставянето на диалектен речник на конкретен говор.

Проектната дейност на гл. ас. д-р Илияна Гаравалова до днес е достатъчно богата: участвала е в 5 научни проекта по диалектология към ИБЕ, в две общоинститутски инициативи/проекти, в 1 международен проект на ИБЕ, в 2 проекта на Института по математика и информатика и в 1 проект на СУ „Св. Климент

Охридски“.

В автобиографията на Ил. Гаравалова е документиран преподавателския ѝ опит като хоноруван преподавател в Катедрата по български език (2000 – 2003 г.), от който имам отлични впечатления.

3. Основни научни и/или научно-приложни приноси

Основните научни приноси на гл. ас. д-р Илияна Гаравалова след защитата на дисертационния труд са в диалектологията. Изследванията ѝ в областта на диалектната морфология се отличават с теоретична дълбочина и детайлност при анализиране на явленията.

Монографията на гл. ас. д-р Илияна Гаравалова *Членуването на съществителните имена в българските говори* (2014 г.) е изследване, каквото не е било представяно пред българистичната езиковедска общност до сега. В него се разглежда детерминираността като граматикализирано значение в българските диалекти при съчетаване на диахронни и синхронни подходи, отчитане на архаични и съвременни аспекти на изразяване на граматическа детерминация, взаимодопълване на фонетични, морфологични и синтактични акценти при анализа на емпиричния материал. В работата, която е посветена на диалектното разнообразие, не се пропускат разглеждането на формите във връзка с изразяваното значение, отчитането на опозитивните и йерархични отношения между членовете на граматичната категория, облягането върху принципа употребите да се разглеждат на фона на инварианта. Не е маловажен факт прилагането на типологическия подход, който е гарантирал както адекватно ситуиране на българския език спрямо останалите езици, притежаващи същата граматическа категория, така и извеждането на типологическа класификация на диалектите въз основа на системите за членуване и на видове членни форманти. Авторката последователно и целенасочено прилага теорията на граматическите опозиции в анализите, което е основата за стабилната аргументираност на тезите, които защитава. Не е пропуснат нито въпроса за произхода и развоя на формалния показател за определеност в българския език, нито проблемът за времето на формиране на категорията и протичането на процесите на граматикализация, нито въпросът за граматическия статус на *един, една, едно, едни* и на разпространението му в българските диалекти във функцията им на показатели за обособеност на обекта от общия клас. Ценни са наблюденията и доказателствата за ареалите на разпространение на видовете системи на членуване, за да се постигне до една цялостна картина на различните видове формални показатели за детерминираност върху българската езикова територия. Описаните в работата ареали на разпространение на различните видове членни форманти при всички типове номинални парадигми са мотивирани от богат диалектен материал, а в част от случаите (когато има подобно съответствие) са сверени и с тези в еквивалентните карти от БДА. ОТ. Ч. IV. Морфология. В изложението представянето на отделните региони става в последователност, съобразена с класификацията на българските диалекти в „Българска диалектология“ на Ст. Стойков и Картата на диалектната делитба на българския език (http://ibl.bas.bg/bulgarian_dialects/) чрез главното им селище. То изпълнява функцията на отправна точка и в случаите, когато се описва разпространението на морфологично явление, което не е характерно за целия регион, а само за част от него. Смятам за положително решението на авторката да включи и лексикално-семантичния аспект на членуването, и по-конкретно – специфичните взаимодействия на определеността с названията за лица, животни, с географски названия и собствени имена. Не е пропуснато и интрапарадигматичното взаимодействие с вокатива. Синтактичният аспект на членуването е разгледан чрез значимо позоваване на емпиричните данни от множество диалекти. С въпроси, повдигнати в монографията, са свързани следните статии: № 14, № 16, № 17, № 18, № 21, № 23, № 24 и № 26.

Към сферата на морфологичните изследвания на кандидатката е приносен характер добавям и няколко статии, в които се засяга въпросът за развитието на българската морфологична система като обвързан с последиците от основната развойна тенденция на флективния тип езици, а именно – тенденцията към намаляване на средното количество граматическа информация, носена от морфологичните показатели, при запазване на спецификата на флективния тип (№ 10, № 36, № 44). Авторката стъпва върху вижданията на Г. Герджиков и ги доразвива и конкретизира по отношение на местоименната система (статия № 8), на действието на принципа на компенсацията в парадигмата на съществителните (№ 12), а и в рамките на категориите неопределеност / определеност и вокатив (№ 14). Приносни елементи има работата на Гаравалова, посветена на натуралността на темпоралната система на съвременния български език (№ 19).

В работите на Гаравалова по конкурса откривам няколко, които доказват трайния ѝ изследователски интерес към вокатива, като в теоретичната основа лежи гледната точка на теорията на граматическите опозиции (№ 13, 14, 33, 41). Тези работи са доказателство за последователността на авторката при избора на изходна теоретична база. Един от най-съществените общотеоретични въпроси, повдигнат в тези работи, е за интрапарадигматичното взаимодействие между морфологични категории в рамките на една част на речта.

Тази трайно залегнала в работите на Ил. Гаравалова теоретична основа изпъква и при разглеждане на грешките, допускани от ученици билингви в начален и среден курс (№ 11), и при посочването на причините за замяната на винителната и дателната местоименни форма с именителната в конструкции като *аз ме боли, аз ми се сти* (№ 37).

Приносът на гл. ас. д-р Илияна Гаравалова за изследване на уникалността на българското диалектно разнообразие откривам в: участието ѝ в колективната монография *Еркеч – паметта на езика. Традиции и устойчиви тенденции в един архаичен български говор – говора на с. Еркеч (днес Козичино), Поморийско* (2012 г.) (232 речникови статии и транскрибиране на диалектни текстове), в статия №20, в която се доказва по-богатата семантична парадигма на прилагателното *грозен* в говора на с. Еркеч, в статия № 34, в която се открива ясен лингвокултурологичен аспект, в публикация № 32 за тайния зидарски говор от с. Мрачник (№ 32), която допълва съществуващ вече речник и запазва за поколенията думи, нерегистрирани в други говори; в поредица от статии, посветени на названията за човек, отглеждащ овце, и техните производни в славянските езици (№ 25, № 28, № 42), или само в българския език (№ 30 и № 31); в двете статии, анализиращи начините за назоваване на приставането и на девойката, която приставя, в родопските говори (№ 27 и № 29).

4. Заключение

Изтъкнатите в това становище приноси на кандидатката в областта на българската диалектология ми дават достатъчно основания да предложа на почитаемите членове на научното жури да присъдят на гл. ас. д-р Илияна Гаравалова академичната длъжност „доцент“ в Института за български език – БАН, за което и гласувам убедено.

24.04.2017 г.
София

Изготвила:
проф. д-р Красимира Алексова

